

"Evet, Rububiyet istiyor, Uluhiyyet muktaziy-i Hikmet tensib ediyor, İnayet müstelzimidir belagat der ahsen, ona eder istinad Sırr-ı nizam-ı cihan." İzah eder misiniz?

"Evet, Rububiyet istiyor, Uluhiyyet muktaziy-i Hikmet tensib ediyor, İnayet müstelzimidir belagat der ahsen, ona eder istinad Sırr-ı nizam-ı cihan."(1)

Allah'ın insanlarla konuşmasını rububiyeti istiyor. Çünkü terbiye ve tedbir direktiflerle olur, direktif ise ancak konuşma ve diyalog ile mümkündür.

Evet, terbiye iki suretledir;

1. Allah'ın bizi yoktan yaratması, alakasız şeylerden ve umulmadık tarzda var etmesi, ihtiyacımız olan maddi ve manevi aza ve duygularımızı ihsan etmesi ve nimetler noktasında bize nimetleri yaratıp sunmasıdır.

2. Bizim, Allah'ın razı olduğu tarzda hareket etmemiz için, isteklerini hikmeten elçileri ve kelimeleriyle bildirip yolumuzu çizmesi, kanunlar manzumesi göndermesi, şeriatı ihdas etmesi...

Hem Allah'ın insanlarla konuşmasını uluhiyyet de isteyip gerekli görüyor. Çünkü mutlak isim ve sıfatlara sahip olan Allah'a insanların ubudiyet ile karşılık vermesi gerekir. Ubudiyetin nasıl olacağını ise Allah'ın belirlemesi gerekir ki, bu da konuşma ile mümkündür. Bu hikmetten dolayı Allah kulları ile konuşur.

Hem Allah'ın sonsuz inayet ve ikram etme vasfı da insanlarla konuşmayı gerekli görüyor. Çünkü inayetlerin en tatlısı, ikramların en şahanesi tenezzül edip konuşmaktır.

Allah'ın, inayeti ile bütün kainatı güzel ve ahsen kılmışken, insanlar açısından en güzel bir inayet olan konuşmasını esirgemesi düşünülemez.

(1) bk. *Asar-ı Bediyye, Lemeat, s. 617.*